

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด หลักการและผลงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- 1.1 ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 1.2 หลักการพื้นฐานของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 1.3 ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 1.4 แนวการเตรียมการและการดำเนินการของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.5 การวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับแนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.6 บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.7 คุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- 2.1 ด้านความเป็นผู้ใฝ่รู้
- 2.2 ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์
- 2.3 ด้านเจตคติต่อวิชาชีพครู
- 2.4 ด้านมนุษยสัมพันธ์
- 2.5 ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน
- 2.6 ด้านการได้รับการนิเทศ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 งานวิจัยในประเทศ
- 3.2. งานวิจัยต่างประเทศ

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนมีโอกาสเห็นความสามารถของตนเองในแง่มุมต่าง ๆ ครูต้องจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้หลาย ๆ ด้าน โดยครูต้องอำนวยความสะดวก หาแหล่งความรู้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า มีการเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันในกลุ่มผู้เรียน

1. ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

นักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ตามที่ชนะของแต่ละคน ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอรายละเอียดไว้ดังนี้

วันเพ็ญ จันทร์เจริญ (2542 : 129) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการหรือเทคนิคการสอนใด ๆ ที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยครูเป็นผู้วางแผน เตรียมการ ในเรื่องเนื้อหาที่จะดูแล แนะนำ อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในระหว่างจัดประสบการณ์การเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 4) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ วิธีการสำคัญที่สามารถสร้างและพัฒนา “ผู้เรียน” ให้เกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการในยุคโลกาภิวัตน์ เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนการสอนให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเองและได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่

วาณี ภูเสถวี (2542 : 92) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ผู้สอนจะเป็นผู้กำกับดูแล ประสานงาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมตามเป้าหมาย ซึ่งอาจจัดเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มก็ได้ โดยผู้เรียนสามารถใช้ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

ประเวศ วะสี (2542 : ก) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การเรียนรู้ในสถานการณ์จริง สถานการณ์จริงของแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงต้องเอาผู้เรียนแต่ละคนเป็นตัวตั้ง ครูจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ กิจกรรม และการทำงาน อันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนครบทุกด้าน ทั้งทางกาย ทางจิตหรืออารมณ์ ทางสังคม และทางสติปัญญา ซึ่งรวมถึงพัฒนาการทางจิตวิญญาณด้วย

ชนาธิป พรกุล (2542 : 50) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ การเรียนรู้ที่เกิดจากการคิด การค้นคว้า การทดลอง และการสรุปเป็นความรู้โดยตัวผู้เรียนเอง ผู้สอนจะ

เปลี่ยนบทบาทหน้าที่จากการถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้วางแผน จัดการ ชี้นำ และอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จึงหมายถึง การจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

กรมวิชาการ (2544 : 5-9) ให้ความหมายของ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดหรือดำเนิน การให้สอดคล้องกับผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถทางปัญญา วิธีการเรียนรู้ โดยวิธีการบูรณาการคุณธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์ ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ ศึกษา ค้นคว้า ทดลองและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ตามความถนัด ความสนใจ ด้วยวิธีการ กระบวนการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เชื่อมโยงกับชีวิตจริงทั้งในและนอกห้องเรียน มีการวัดผล ประเมินผลตามสภาพจริง

สนอง อินตะคร (2544 : 2-6) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า ประดิษฐ์คิดค้น ฝึกปฏิบัติ และทำกิจกรรมการเรียนรู้จนสามารถสร้างหรือสรุปความรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ หรือกล่าวสั้น ๆ ว่าเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ กระบวนการควบคู่กับผลงาน

วิเศษ ชินวงศ์ (2544 : 35-37) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การกำหนดจุดหมาย กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ และการวัดประเมินผลที่มุ่งพัฒนาคน และชีวิตให้เกิดประสบการณ์ เพื่อการเรียนรู้เต็มตามความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน

ทิสนา เขมมณี (2545 : 121) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีบทบาท หรือ มีส่วนร่วมอย่างเต็มตัว ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ในกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนรู้โดยมีบทบาทดังกล่าวมากกว่าผู้สอน

รุ่งรัตน์ กิตติขจร (2547 : 12) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง วิธีการสำคัญที่สามารถสร้างและพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเอง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น โดยการพัฒนาความรู้ความสามารถเต็มตามศักยภาพด้วยตนเองเป็นสำคัญ ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยมีครูเป็นผู้ชี้นำและช่วยเหลือให้การจัดการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จดังจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง วิธีการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเอง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหา เป็น โดยพัฒนาความรู้ความสามารถเต็มศักยภาพด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะและช่วยเหลือให้การจัดการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ

2. หลักการพื้นฐานของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การพัฒนาการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเก่ง ดี และมีความสุขนั้น ผู้สอนจะต้องสร้างรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อสอนให้ผู้เรียนได้พัฒนาทุกด้านตามความสามารถ ความต้องการ ความถนัด ความสนใจ และศักยภาพของแต่ละคนที่สร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง โดยใช้ทั้งการมีส่วนร่วมด้านกระบวนการคิด และลงมือกระทำกับประสบการณ์จริงใกล้ตัวในชีวิตจริงมากที่สุด โดยวิธีการเรียนรู้ที่ไม่แยกจากวิถีชีวิต เน้นการปฏิบัติด้วยความเต็มใจ ผู้สอนจะต้องกระตุ้นเสริมแรงและช่วยให้ผู้เรียนให้มีโอกาสเผชิญกับสถานการณ์ในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ กัน โดยการฝึกให้ค้นคว้าจากแหล่งความรู้ที่หลากหลายแสดงความคิดเห็นได้ทั้งข้อเขียน และการพูดอภิปรายสื่อให้ผู้อื่นเข้าใจได้ มีการแสวงหาความรู้ โดยหลักการพื้นฐานของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีดังนี้

สุพล วังสินธ์ (2539 : 38-39) เสนอหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. การเรียนรู้ทั้งหมดควรมีความหมายกับนักเรียน
2. การเรียนรู้เป็นทรัพย์สินทางปัญญาเฉพาะบุคคล
3. การเรียนรู้ที่ดีต้องมีการประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวาง
4. การเรียนรู้ควรตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล
5. ผู้เรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
6. การจัดการเรียนการสอนควรเป็นการบูรณาการและพัฒนาการในตัวผู้เรียนอย่าง

สมบูรณ์

7. ผลสำเร็จในการจัดการศึกษาได้จากเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรเรียนรู้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 4) เสนอหลักการพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุน

แหล่งความรู้ให้ผู้เรียน ผู้เรียนจะรับผิดชอบตั้งแต่เลือกสิ่งที่ตนจะเรียน และเริ่มต้นการเรียนรู้ด้วยการศึกษาค้นคว้า รับผิดชอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. เนื้อหาวิชาที่มีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้ผู้สอนจะต้องพิจารณาความต้องการของผู้เรียน ศึกษาประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ซึ่งผู้สอนต้องนำสิ่งเหล่านี้มาพิจารณาเพื่อเลือกเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนจึงจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้

3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน การเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผู้เรียนได้มีโอกาสพิจารณาร่วมกับกลุ่มเพื่อน ได้ค้นหาคำตอบใหม่ๆ สิ่งใหม่ๆ ประเด็นที่ท้าทายจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

4. สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียนจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาปรับปรุงการทำงานของตน อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้เรียน

5. ครู คือ ผู้อำนวยการความสะดวกและเป็นแหล่งความรู้ ทำให้ผู้สอนมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ สิ่งที่สำคัญคือ ผู้สอนต้องให้อิสระผู้เรียนที่จะเป็นผู้รับหรือได้รับความรู้ใหม่ในรายวิชาต่าง ๆ

6. ผู้เรียนมีโอกาสเห็นตนเองในแง่มุมที่แตกต่างจากเดิม เนื่องจากผู้เรียนต้องปรับเปลี่ยนตนเองให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมกับเหตุการณ์ต่างๆ ในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น

7. การศึกษา คือ การพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนหลายๆ ด้านไปพร้อม ๆ กัน เช่น ประสบการณ์ด้านสังคม อารมณ์ กระบวนการคิด และการปฏิบัติจริง สิ่งเหล่านี้ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน

สนอง อินละคร (2544 : 2-6) เสนอหลักการพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน
2. เนื้อหาวิชาที่มีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมายขึ้นกับสิ่งที่สอน (เนื้อหาและวิธีที่ใช้สอน เทคนิคการสอนหรือกระบวนการเรียนรู้)

3. การเรียนจะประสบผลสำเร็จ หากผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

4. สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียนจะช่วยให้เกิดความเจริญงอกงาม และช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

5. ครู คือ ผู้อำนวยการความสะดวกและเป็นแหล่งเรียนรู้ กล่าวคือ ครูเป็นผู้คอยแนะนำและสามารถค้นคว้าหาวัสดุอุปกรณ์และกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน

6. การพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนหลายๆด้าน ทั้งด้านความรู้ ความคิด ด้านการปฏิบัติและด้านอารมณ์หรือความรู้สึก

7. ผู้เรียนมีโอกาสมองเห็นความสามารถของตนเอง มีความมั่นใจตนเอง ควบคุมตนเองได้มากขึ้น ตลอดจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและมีส่วนร่วมับเหตุการณ์ต่างๆ มากขึ้น

นอกจากนี้ยังมีหลักการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนดังนี้

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นจากแหล่งต่างๆ กัน ไม่ใช่จากแหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงที่เดียว
3. การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการสร้างความรู้ด้วยตนเอง
4. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญเพราะถ้าผู้เรียนมีความรู้และทักษะในกระบวนการเรียนรู้แล้วจะสามารถใช้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้และคำตอบต่าง ๆ ที่ตนต้องการ

5. การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน คือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง หรือในชีวิตประจำวันได้

สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรณ (2544 : 1-2) เสนอหลักการสำคัญในการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไว้ดังนี้

1. ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน (Learners' Needs and Interests)
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (Participation)
3. เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (Constructionism)
4. เป็นการพึ่งพาตนเอง (Autonomy) เพื่อให้เกิดทักษะที่จะนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้

จริงในชีวิตประจำวัน

5. เน้นการประเมินตนเอง (Self - Evaluation)
6. เน้นความร่วมมือ (Cooperation)
7. เน้นรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles)

ทิตินา เขมมณี (2545 : 121) เสนอหลักการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไว้ดังนี้

1. การสร้างองค์ความรู้ (Construct) หมายถึง การสร้างความรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรค์ (Constructivism) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
2. การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) หมายถึง ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน เพื่อน สื่อและสิ่งแวดล้อมรอบตัว

3. การมีส่วนร่วมทางกาย (Physical Participation) หมายถึง ผู้เรียนมีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกายในการทำกิจกรรมลักษณะต่าง ๆ

4. การเรียนรู้กระบวนการ (Process Learning) หมายถึง ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

5. การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ (Application) หมายถึง ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ สถานการณ์ต่าง ๆ

นวลจิตต์ ชาวศิริพิงศ์ (2545 : 9-10) เสนอหลักการสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

1. ด้านหลักสูตร เป็นการปฏิรูปหลักสูตรให้ต่อเนื่องเชื่อมโยง มีความสมดุลในเนื้อหาสาระที่เป็นวิชาการ วิชาชีพ และวิชาว่าด้วยความเป็นมนุษย์ และให้มีการบูรณาการเนื้อหาหลากหลายที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ได้แก่

1.1 เนื้อหาเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ระหว่างตนเองและสิ่งแวดล้อม

1.2 เนื้อหาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การบำรุงรักษา ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.3 เนื้อหาเกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย

1.4 เนื้อหาความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

1.5 เนื้อหาความรู้และทักษะในการประกอบวิชาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

2. กระบวนการเรียนรู้ กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยยึดถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังข้อมูลที่ระบุไว้เป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาที่สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 2543 ได้สรุปถึงลักษณะกระบวนการเรียนรู้ในสาระของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ไว้ดังนี้

2.1 มีการจัดเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน

2.2 ให้มีการเรียนรู้จากประสบการณ์และฝึกนิสัยรักการอ่าน

2.3 จัดให้มีกระบวนการและการจัดสรร

2.4 มีการผสมผสานเนื้อหาสาระต่าง ๆ อย่างสมดุลและมีการปลูกฝังคุณธรรม

2.5 จัดการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และรอบรู้

2.6 จัดให้มีการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ด้วย

3. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เรียนเป็นสำคัญ จะต้องประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง โดยการใช้วิธีการประเมินผู้เรียน หลาย ๆ วิธี ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนและการร่วมกิจกรรม การใช้แฟ้มสะสมผลงาน การทดสอบ การสัมภาษณ์ ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน ผู้เรียนจะมีโอกาสแสดงผลการเรียนรู้ได้หลายแบบ ไม่เพียงแต่ความสามารถทางผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งวัดได้โดยแบบทดสอบเท่านั้น การวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบบนี้แสดงให้เห็นความแตกต่างอันเกิดจากผลการพัฒนาตนเองของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ได้ชัดเจนมากขึ้น

จากหลักการดังกล่าว สรุปได้ว่า หลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นั้นครูต้องมีกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถนำความรู้ที่ได้ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้

3. ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ในโลกยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งการแข่งขัน การพัฒนาคนจึงเป็นสิ่งจำเป็น และการจะพัฒนาคนให้มีคุณภาพนั้นจะต้องให้การศึกษาที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษาในอดีตจะยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นจึงต้องมีการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อสร้างคนให้มีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป ซึ่งมีนักวิชาการกล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

สมคิด สร้อยน้ำ (2543 : 105) กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีบทบาทการเรียนการสอนตามความสนใจ ความสามารถ ตั้งแต่การร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ และการประเมินผล
2. เป็นการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากการลงมือทำกิจกรรม การปฏิบัติ การแก้ปัญหา และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จากสื่อ จากเพื่อน และจากครู

3. เป็นการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะต่างๆ เช่น ทักษะการคิด วิเคราะห์ การสังเกต การทดลอง การค้นคว้า การจดบันทึก ตลอดจนการสังเคราะห์ การสรุป ข้อความรู้อื่นๆ ของตนเอง

4. เป็นการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

5. เป็นการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์และแลกเปลี่ยน ความรู้ ความคิดกับเพื่อนจากการทำกิจกรรมต่างๆ

วันเพ็ญ จันทร์เจริญ (2542 : 108-109) กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพราะผู้เรียนแต่ละคนต่างมีความ คิด ความเห็น ประสบการณ์ และความชำนาญด้านต่าง ๆ ติดตัวมาด้วยกันทุกคน สิ่งเหล่านี้มี ความสำคัญต่อผู้เรียนที่จะได้ร่วมแสดงความรู้สึกรู้สึก ความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์

2. ผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้ประสบการณ์ที่เรียนมาก่อนแล้วเพราะการเรียนการสอน ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น กิจกรรมที่จัดในลักษณะปลายเปิดจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเป็นผู้รับ ผิด ชอบในการเติมรายละเอียดลงไป ดังนั้น กรอบแนวคิดอันเดียวกันอาจจะมีรายละเอียดแตกต่างกัน หลายวิธี เมื่อผู้คิดอยู่ต่างกลุ่มกันจะทำให้ค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นได้อีก

3. ผู้เรียนให้ความสนใจเรียนมากขึ้น เพราะผู้เรียนจะต้องปฏิบัติกิจกรรมที่ครู มอบหมายและสนใจอยากรู้ว่าตนจะต้องทำอะไรบ้างเพราะไม่รู้ตัวล่วงหน้ามาก่อน

4. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากเพื่อนในกลุ่ม เพราะแต่ละคนจะมีพื้นฐานทางด้าน เนื้อหา วิชาหรือระดับภาษาต่างกัน ดังนั้น ในขณะที่ร่วมกิจกรรมด้วยกันผู้เรียนแต่ละคนจะต้อง ตั้งใจฟังว่าเพื่อนพูดอะไร ผู้เรียนสามารถช่วยสอนหรือปรับแก้สิ่งผิดให้กันได้ในการทำงานร่วมกัน ผู้เรียนสามารถดึงความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่มารวมกันได้

5. ผู้เรียนมีความสามัคคีกันในกลุ่ม เพราะในการทำงานร่วมกันนี้ผู้เรียนจะต้อง ช่วยกันทำ เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น ผู้เรียนจะต้องช่วยกันทำ ไม่ใช่แข่งขันกัน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 94) กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบและสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Construct) โดยค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่างๆ ทำความเข้าใจ สร้างความหมายของสาระข้อความรู้ให้แก่ตนเอง

2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้จัดทำและแสดงออก (Performance) เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างผลงาน

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่ม (Interaction) ได้เรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ความคิดและประสบการณ์แก่กันและกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้และปฏิบัติอย่างมีขั้นตอนหรือเป็นกระบวนการ
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลงานจากการปฏิบัติ (Product)
6. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและเพื่อน (Assessment)
7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ (Application)

สำลี รักสุทธี (2543 : 41-42) กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่า

1. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้
2. ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยตรงกับความต้องการความสนใจและความถนัดของตนเอง
3. ผู้เรียนมีโอกาสคิดอย่างสร้างสรรค์
4. ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระ
5. ผู้เรียนได้เป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง
6. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพจริงและได้ประสบการณ์ตรง
7. ผู้เรียนได้ใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้
8. ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสภาพจริงและได้ประสบการณ์ตรง
9. ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิด แก้ปัญหาและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ตลอดจนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นได้

4. แนวการเตรียมการและการดำเนินการของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีอยู่หลายวิธีการซึ่งผู้สอนจะต้องศึกษาและเลือกวิธีการดำเนินการสอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับคุณลักษณะของผู้เรียน จุดประสงค์ของการเรียนรู้และเนื้อหาสาระการเรียนรู้ มีนักวิชาการกล่าวถึงแนวทางการดำเนินการของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ ดังนี้

รุ่ง แก้วแดง (2540 : 140-147) กล่าวถึง แนวดำเนินการของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษารวบรวมข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล
2. การวิเคราะห์เพื่อค้นหาศักยภาพของผู้เรียน
3. การร่วมกับผู้เรียนในการสร้างวิสัยทัศน์
4. การร่วมวางแผนการเรียน
5. การแนะนำช่วยเหลือเรื่องการเรียน
6. การสรรหาอุปกรณ์การสอน
7. การให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง
8. การเสริมพลังและสร้างกำลังใจ
9. การร่วมการประเมิน
10. การเก็บรวบรวมข้อมูล

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2542 : 13-16) กล่าวถึง แนวดำเนินการของ ครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการสอน ประกอบด้วย

1.1 เตรียมตนเอง ครูต้องเตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับบทบาทของผู้บริหาร ด้านความรู้ที่ต้องให้คำอธิบาย คำแนะนำ คำปรึกษาให้ข้อมูลความรู้ที่ชัดเจนแก่ผู้เรียน รวมทั้งแหล่งความรู้ที่จะแนะนำให้ผู้เรียน ไปศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล ได้ ดังนั้น ครูจะต้องมีภาระหนักเตรียมตนเอง ด้วยการอ่าน การค้นคว้า การลงทำปฏิบัติมาก ๆ ในหัวข้อ เนื้อหาที่ตนรับผิดชอบ รวมทั้งข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

1.2 จัดเตรียมแหล่งข้อมูล เมื่อบทบาทของครูไม่ใช่ผู้บอกเล่ามรดกความรู้อีกต่อไป ครูจึงต้องเตรียมแหล่งข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียน ทั้งในรูปแบบของสื่อการเรียน ใบความรู้ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะใช้ประกอบกิจกรรมในห้องเรียน หรือศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองที่มี ข้อมูลความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาค้นคว้าตามความต้องการ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์สื่อ ห้องสมุด ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องสมุดวิชา ห้องปฏิบัติการวิชาต่าง ๆ และห้องพิพิธภัณฑน์โรงเรียน ทั้งนี้รวมไปถึงแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ซึ่งครูสามารถสำรวจบัญชีรายชื่อหนังสืออุปกรณ์หรือสื่อต่าง ๆ ไว้สำหรับผู้เรียน ได้ศึกษาค้นคว้าตามที่กำหนดไว้ในกิจกรรมการเรียนหรือศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมทั้งในและนอกเวลา

1.3 จัดทำแผนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง บทบาทของครูก่อนการเรียน การสอนทุกครั้งคือ การวางแผนการจัดการเรียนการสอนตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่กำหนด ครูต้องวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้ได้สาระสำคัญและเนื้อหาข้อมูลความรู้อันจะนำไปสู่การ

ออกแบบการเรียนรู้ที่จะสร้างเสริมให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่กำหนดไว้ได้ ในการจัดทำแผนการสอน ครูต้องเตรียมการ ดังนี้

1.3.1 เตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ ครูต้องวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้จัดการที่กำหนดบทบาทในการเรียนรู้ และความรับผิดชอบแก่ผู้เรียนให้เขาได้ทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสามารถและความสนใจของแต่ละคน

1.3.2 เตรียมสื่อ อุปกรณ์ เมื่อออกแบบหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว ครูต้องพิจารณาและกำหนดว่าจะใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ใด เพื่อให้กิจกรรมการเรียนดังกล่าวบรรลุผล และจัดเตรียมให้พร้อม บทบาทของครูครั้งนี้จึงเป็นผู้อำนวยการความสะดวกเพื่อให้การเรียนรู้บรรลุผล

1.3.3 เตรียมวัดและประเมินผล บทบาทในด้านเตรียมการอีกประการหนึ่ง คือ การเตรียมการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น โดยการจัดให้ตรงตามจุดประสงค์ การเรียนรู้ และจัดให้ครอบคลุมทั้งในส่วนของกระบวนการและผลงานที่เกิดขึ้นทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยโดยการเตรียมวิธีการ และเครื่องมือวัดให้พร้อมก่อนทุกครั้ง

2. ขั้นตอนในการ ครูผู้สอนต้องดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนการสอนซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญควรเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

2.1 ช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นพบตนเอง โดยครูผู้สอนพยายามจัดการเรียนการสอนที่ยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นวิธีการสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ เพราะการค้นพบความจริงใด ๆ ด้วยตนเองนั้น ผู้เรียนมักจะจดจำได้ดี และมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียนรวมทั้งจดจำได้นาน

2.2 ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและกลุ่มโดยยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากกลุ่ม ได้พูดคุยปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น และจะปรับตัวให้สามารถอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้

2.3 ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างทั่วถึง และมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมและกระตือรือร้นที่จะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา กิจกรรมที่จัดจึงควรเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะดังนี้

2.3.1 ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นระยะๆ เหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน

2.3.2 มีประเด็นท้าทายให้ผู้เรียนได้คิด เป็นประเด็นที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไป เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดหรือลงมือทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2.3.3 ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้จากบุคคลหรือสิ่งแวดลอมรอบตัว

2.3.4 ส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียนเกี่ยวข้องกับชีวิต ประสบการณ์และความเป็นจริงของผู้เรียน

2.4 เน้นกระบวนการควบคู่ไปกับผลงาน โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดผลงาน มีชั่วโมงพิจารณาถึงผลงานแต่เพียงผู้เดียว ทั้งนี้ เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการ

2.5 เน้นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้หรือใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสคิดหาแนวทางที่จะนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน พยายามส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริงและพยายามติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียน

3. ขึ้นประเมินผล ครูผู้สอนต้องดำเนินการวัดผลประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่า สามารถจัดการเรียนการสอนบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้ครูควร เตรียมเครื่องมือและวิธีการให้พร้อมก่อนถึงขั้นตอนการวัดและประเมินผลทุกครั้ง และจากเพิ่ม ผลงานซึ่งในการวัดและประเมินผล นอกจากครูจะเป็นผู้วัดและประเมินผลเองแล้ว ผู้เรียนและ สมาชิกของแต่ละกลุ่มควรมีบทบาทร่วมวัดและประเมินตนเองและกลุ่ม

ทิสนา เขมมณี (2545 : 23-25) กล่าวว่า แนวดำเนินการของครูผู้สอนในการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย

1. การเตรียมการสอน

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ

1.2 ศึกษาและหาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย

1.3 วางแผนการสอน

1.3.1 กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน

1.3.2 วิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอด

1.3.3 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ แบบผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลัก

ชิปปา (CIPPA) หรืออื่น ๆ

1.3.4 กำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้

1.4 จัดเตรียม

1.4.1 สื่อ วัสดุการเรียนการสอนให้เพียงพอสำหรับผู้เรียน

1.4.2 เอกสาร หนังสือ หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน

1.4.3 ติดต่อแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นบุคคล สถานที่ หรือ วัสดุทัศนวัสดุต่าง ๆ และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

1.4.4 เครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้

1.4.5 ห้องเรียนหรือสถานที่เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. การสอน

2.1 สร้างบรรยากาศการเรียนที่ดี

2.2 กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้เตรียมไว้โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์จริง

2.3.1 ดูแลให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

2.3.2 อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

2.3.3 กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่

2.3.4 สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนรวมทั้งเหตุการณ์ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม

2.3.5 ให้คำแนะนำและข้อมูลต่าง ๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็น

2.3.6 บันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงกิจกรรมให้ดีขึ้น

2.3.7 ให้การเสริมแรงผู้เรียนตามความเหมาะสม

2.3.8 ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียน และอาจให้ข้อมูลเนื้อหาความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

2.3.9 ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและให้ข้อเสนอแนะตามความเหมาะสม

3. การประเมินผล

3.1 เก็บรวบรวมผลงานและประเมินผลงานของผู้เรียน

3.2 ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2544 : 12) กล่าวว่า แนวดำเนินการของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นลักษณะลำดับขั้นตอนของรูปแบบวิธีการสอนแบบต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมสองลักษณะ คือ กิจกรรมของครูและกิจกรรมของผู้เรียน กิจกรรมของครู ได้แก่ การวางแผนการสอน การเตรียมการสอน การจัดเตรียมสื่อ /

แหล่งเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมของการเรียน การจัดกิจกรรมในห้องเรียน เทคนิคการสอนของครู กิจกรรมของผู้เรียน ได้แก่ ผู้เรียนลงมือปฏิบัติขณะมีการเรียนการสอน ซึ่งอาจเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มภายใต้การควบคุมดูแลหรือการแนะนำของครูผู้สอน กิจกรรมของผู้เรียนเป็นหัวใจของกระบวนการเรียนการสอน

สนอง อินละคร (2544 : 12-13) กล่าวถึง แนวคำเนิรการของครูผู้สอนในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. กำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้รูปแบบใดใน 3 รูปแบบ

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในชั้นเรียน

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยเรียน

จากแหล่งเรียนรู้

1.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยการเรียนรู้

อิสระในการกำหนดรูปแบบ ครูผู้สอนอาจคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ความสำคัญของจุดประสงค์ของการเรียนรู้หรือความสำคัญของสาระการเรียนรู้ ความยากง่ายของจุดประสงค์หรือความยากง่ายของสาระการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ สภาพของผู้เรียน

2. องค์ประกอบของการเรียนการสอน

2.1 ผู้เรียน เป็นส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูจำเป็นต้องทราบข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนในการนำมาพิจารณาประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถทางสติปัญญา วิธีการเรียน ประสบการณ์เดิม

2.2 จุดประสงค์การเรียนการสอน เป็นความหวังของการจัดกระบวนการเรียนการสอน ที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้ขึ้นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ครูผู้สอนต้องศึกษาความมุ่งหมายของหลักสูตรในระดับต่าง ๆ ได้แก่ เป้าประสงค์ จุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์การเรียนรู้

2.3 เนื้อหาสาระ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อ การเลือกเนื้อหาสาระ จำเป็นต้องเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน โดยสามารถจำแนกเนื้อหาสาระได้ 3 ประเภท คือ ข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด หลักการหรือเหตุผล

3. การเลือกเทคนิควิธีการการสอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.1 เกณฑ์ในการเลือกเทคนิควิธีสอน สิ่งที่ครูต้องนำมาพิจารณาเพื่อใช้ประกอบการเลือกเทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสม ได้แก่ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของครู ความต้องการประสบการณ์ และระดับวุฒิภาวะของผู้เรียน เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ บริบทและบรรยากาศในการเรียนการสอน

3.2 การนำเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายไปใช้ การเรียนการสอนจะเกิดประสิทธิผลมากที่สุดเมื่อครูใช้เทคนิค สื่อ หรืออุปกรณ์เพื่อสร้างความสนใจช่วยให้ผู้เรียนมั่นใจในเนื้อหาที่เรียน

3.3 การพิจารณาความสอดคล้องของเทคนิควิธีการสอนกับจุดประสงค์การเรียนรู้ หากจุดประสงค์การเรียนรู้คือ จุดหมายปลายทางของการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งแล้ว เทคนิควิธีการที่ครูเลือกใช้ในการเรียนการสอน คือวิธีการที่จะบรรลุเป้าหมายปลายทางนั้น

4. คุณลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย

4.1 ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบและสร้างความรู้ด้วยตนเอง

4.2 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง ที่สัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียน คิด ค้น ทำ และแสดงออกเพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์ผลงาน

4.4 ส่งเสริมให้ผู้เรียน มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือกลุ่มให้เรียนรู้ร่วมกัน

4.5 ส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้และปฏิบัติอย่างมีขั้นตอนหรือกระบวนการหรือด้วยวิธีการของตน

4.6 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลงานจากการปฏิบัติและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

4.7 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและเพื่อน ยอมรับผู้อื่นแนะนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาตนเอง

4.8 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวินัยและรับผิดชอบในการเรียนและการปฏิบัติงาน

5. ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการนำแนวการจัดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไปใช้และแนวทางแก้ไข

5.1 ปัญหาที่เกิดจากครูผู้สอน

5.1.1 ครูเคยชินกับวิธีการสอนแบบเดิมๆ แก้ไข โดยจัดให้ครูได้ฝึกและทดลองใช้วิธีการสอนแบบใหม่ที่สนุกสนานน่าสนใจ จัดให้ครูมีทีมหรือคู่ในการวางแผนการจัดกิจกรรม และให้คำชมเชย ยกย่อง ชื่นชมครูที่สามารถปรับเปลี่ยนการสอนได้ประสบความสำเร็จ

5.1.2 ครูรู้สึกว่าถูกลดบทบาทและหมดอำนาจในห้องเรียน เพราะการจัดการเรียนเน้นบทบาทหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมแก่ผู้เรียน แก้ไข โดยสร้างเจตคติต่อการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ ให้ครูดำเนินการจัดกิจกรรมโดยการจัดผู้คอยดูแล ให้กำลังใจในการปฏิบัติ ซึ่งให้เห็นผลที่น่าพึงพอใจที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

5.1.3 ครูไม่มั่นใจในเทคนิค ทักษะ และวิธีการสอนของตนว่าเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเพียงใด แนวทางแก้ไขทำได้โดยให้ครูได้มีโอกาสเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายอย่างจริงจัง

5.1.4 ครูไม่ชินกับการทำงานเป็นทีมหรือรับการนิเทศ ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการทำงานร่วมกัน คอยดูแลให้ข้อเสนอแนะ รวมถึงการนิเทศติดตามการปฏิบัติงาน แนวทางการแก้ไขทำได้โดยให้ครูเป็นผู้เลือกทีมหรือกลุ่ม เลือกช่วงเวลาและวิธีการนิเทศ ให้ครูมีโอกาสนิเทศผู้อื่นและรับการนิเทศ

5.1.5 ครูส่วนมากเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทำให้ผู้เรียนเรียนได้ช้า ได้เนื้อหาน้อย อาจทำให้เรียนไม่จบหลักสูตรได้ทันเวลา เนื่องจากการเรียนเน้นการให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติเอง อาจแก้ไขโดยการให้ความมั่นใจแก่ครูว่าการเรียนการสอนแนวนี้เป็นการเน้นกระบวนการควบคู่ไปกับเนื้อหา

5.1.6 ครูส่วนมากมองว่าการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเห็นผลช้า ไม่ทันใจ เนื่องจากการสอนที่เน้นให้ผู้เรียน ได้ฝึกทักษะการทำงาน การคิด การแสดง ออกการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทำให้เห็นผลในเชิงความรู้ ความเข้าใจ หรือเนื้อหาไม่ชัดเจน

5.1.7 ครูส่วนมากรู้สึกว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไม่เหมาะสมที่จะใช้กับกลุ่มผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญาหรือผลการเรียนต่ำ แนวทางแก้ไขต้องสร้างความเข้าใจกับครูว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นการเรียนการสอนที่มุ่งสนองความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะ เป็นด้านสติปัญญา หรือความสามารถด้านใด

5.2 ปัญหาที่เกิดจากโรงเรียน

5.2.1 การเตรียมการด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนไม่จริงจังต่อเนื่อง
แนวทางแก้ไข คือ จัดทำแผนงาน โครงการที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องตรวจสอบและกำกับ การดำเนินการตามแผนงาน โครงการที่ชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินการ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

5.2.2 บุคลากรบางฝ่ายในโรงเรียนไม่เข้าใจแนวทางวิธีการจัดการเรียนการสอน วิธีการแก้ไขต้องสร้างความเข้าใจถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนแก่บุคลากรอย่างจริงจัง

5.2.3 จำนวนผู้เรียนในแต่ละห้องมากเกินไป อาจแก้ไขโดยครูใช้เทคนิคการจัดชั้นเรียนส่วนใหญ่เข้าช่วย อาจใช้กระบวนการกลุ่ม การจับคู่

5.2.4 ระบบการวัดผลประเมินผลแบบใหม่ที่เน้นการประเมินสภาพจริง การประเมินภาคปฏิบัติและประเมินจากเพิ่มสะสมงาน

5.3 ปัญหาที่เกิดจากผู้เรียน

5.3.1 ผู้เรียนขาดทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ การปฏิบัติ

การอภิปราย วิชาทฤษฎีวิจารณ์อย่างมีเหตุผล แก้ไข โดยให้ครูฝึกกระบวนการควบคู่กับการเรียนเนื้อหา

5.3.2 ผู้เรียนชินกับการเป็นผู้รับความรู้มากกว่าผู้ปฏิบัติเพื่อค้นหาความรู้เอง แก้ไข โดย ครูต้องชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้เรียน อธิบายกระบวนการและวิธีการ

สุคนธ์ สิ้นทพานนท์ และคนอื่น ๆ (2545 : 15-16) กล่าวว่า แนวดำเนินการของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย

1. สำรวจความสนใจ ความต้องการ และพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน อาจใช้การซักถาม การสังเกต การพูดคุยกัน หรืออาจจะให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนก็ได้

2. การเตรียมการ ผู้สอนต้องเริ่มจากการศึกษาหลักสูตร และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้เข้าใจเสียก่อน เพื่อการวางแผนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกัน หากเป็นไปได้ควรเชื่อมโยงและบูรณาการสาระการเรียนรู้แต่ละวิชาที่สัมพันธ์เข้าด้วยกัน เพื่อการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด และกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องเหมาะสมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนด้วย เนื่องจากผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะแนวทาง ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนต้องมีสื่อการเรียนในลักษณะต่าง ๆ ที่จะสามารถให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองได้

3. การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ อาจทำได้ดังนี้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนควรใช้คำถามหรือกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสงสัยใคร่รู้ขณะเดียวกัน ผู้สอนควรจะทำตัวเป็นเพื่อนที่ดีของผู้เรียน สามารถช่วยเหลือเขาได้ทุกเรื่อง

ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้ ในขั้นนี้ ผู้สอนเป็นบุคคลที่สำคัญมากเพราะผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิต โดยใช้สื่อและเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายในลักษณะองค์รวมที่เหมาะสมกับความถนัดความสนใจของผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน และสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง ทำงานร่วมกันภายในกลุ่มได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องจัดภายในห้องเรียนเสมอไป ควรจัดให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ทุกสถานที่ ไม่ว่าจะเป็นห้องเรียน ห้องถนน สนามกีฬา ทุ่งนา สวนดอกไม้ สวนสัตว์ เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้เด็กเรียนรู้อย่างมีความสุข

ขั้นวิเคราะห์ อภิปรายผลงาน สรุปลองค์ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายผล หรือผู้เรียนแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้กับเพื่อนๆ ผู้สอนเพียงแต่คอยสังเกตและคอยชี้แนะ หรือให้ข้อมูลย้อนกลับที่ชัดเจนมากขึ้น พร้อมกับกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจค้นหาความรู้ต่อไป

4. การประเมิน ผู้สอนต้องประเมินให้ครบทุกด้าน ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งผู้สอนจำเป็นจะต้องเลือกใช้เทคนิค และเครื่องมือในการประเมินที่หลากหลายเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเกณฑ์การประเมิน

5. การสรุปและนำไปประยุกต์ใช้ เป็นขั้นตอนการตกผลึกของกระบวนการเรียนรู้ วิทยากร กล่าวคือ ผู้เรียนจะมองสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอย่างเป็นองค์รวม เชื่อมโยง เกิดการค้นพบตัวเอง มีความสามารถ มีจุดเด่นจุดด้อยทางด้านใด ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเกิดกับผู้เรียนได้หลังจากที่เขาได้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้และการแสดงออกตามกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว

จากแนวดำเนินการในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า แนวดำเนินการในการจัดการเตรียมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการสอน ขั้นดำเนินการสอน และขั้นวัดและประเมินผล เน้นการดำเนินการซึ่งจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ โดยครูจะต้องเป็นผู้ที่เข้าใจในขั้นตอนต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ก่อนที่จะนำไปสู่การเรียนการสอนในชั้นเรียน

5. การวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) ส่งผลให้การวัดและประเมินผลการศึกษาในชั้นเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจากการประเมินผลแบบดั้งเดิมพร้อม ๆ กับการประเมินผลตามสภาพจริง ดังนั้นการประเมินผลการศึกษาผู้เรียนในชั้นเรียน ยังมีความจำเป็นต้องใช้ข้อสอบในการประเมินองค์ความรู้ของผู้เรียน ส่วนการประเมินด้านพัฒนาการ ความประพฤติ พฤติกรรมและการร่วมกิจกรรม ผู้สอนต้องคิดหาเทคนิควิธีการประเมินผลให้ครอบคลุมทั้งด้านองค์ความรู้ ทักษะ และคุณธรรม จริยธรรม จากกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน นั่นคือ การนำแนวทางการประเมินผลตามสภาพจริงมาใช้ในกระบวนการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องก่อนการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และประเมินผลการศึกษา ควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น มีนักวิชาการเสนอแนวคิดไว้ ดังนี้

กรมวิชาการ (2539 : 39-78) เสนอแนวคิดในการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ ดังต่อไปนี้

1. การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่องในด้านความรู้ ความคิด พฤติกรรม วิธีการปฏิบัติและผลการปฏิบัติของผู้เรียน การประเมินลักษณะนี้จะมีประสิทธิภาพเมื่อประเมินการปฏิบัติของผู้เรียนในสภาพที่แท้จริง วิธีการที่ใช้ประเมิน ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ บันทึกข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง แบบทดสอบวัดความสามารถจริง การรายงานตนเอง และเพิ่มสะสมผลงาน (Portfolio)

2. การประเมินภาคปฏิบัติ (Performance Assessment) เป็นการทดสอบความสามารถในการทำงานของผู้เรียน ภายใต้สถานการณ์และเงื่อนไขที่สอดคล้องกับสภาพจริงมากที่สุด ประเมินได้ 3 ลักษณะ คือ ประเมินกระบวนการ ประเมินผลผลิต ประเมินทั้งกระบวนการและผลผลิต ซึ่งอาจใช้วิธีการต่อไปนี้ในการประเมิน

2.1 การสืบค้น (Inquiry) โดยการถามผู้เรียนเกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึกที่มีต่อตนเอง ต่อการปฏิบัติงานต่อสิ่งต่าง ๆ รวมถึงการประเมินความสำเร็จของตน ซึ่งสามารถทำได้โดยให้ผู้เรียนรายงานผลด้วยการพูด เขียน ตอบแบบตรวจสอบรายการ หรือบันทึกข้อดีข้อด้อยของคนที่การทำงาน

2.2 การสังเกต (Observation) โดยการสังเกตผู้เรียนขณะที่เรียนและในกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการตอบคำถามและการทำงานที่ได้รับมอบหมายทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่ม ครูควรใช้การสังเกตอย่างสม่ำเสมอ โดยผู้เรียนไม่รู้ตัวเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดงภาพการปฏิบัติงานที่แท้จริง

2.3 การวิเคราะห์ (Analysis) โดยการวิเคราะห์การปฏิบัติงานของผู้เรียนแต่ละคนขณะที่ปฏิบัติงานหรือเมื่อทำงานเสร็จแล้วเพื่อค้นหาว่างานส่วนใดที่ผู้เรียนทำได้ดีและส่วนใดที่ควรปรับปรุง

2.4 การทดสอบ (Testing) โดยการวัดการปฏิบัติของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อตัดสินระดับความสำเร็จในการเรียนรู้ตามผลงานหรือกระบวนการที่กำหนด แบบทดสอบอาจใช้วัดความสามารถในการเรียนรู้ ระดับทักษะที่ได้จากการปฏิบัติ การบรรลุเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนหรือเจตคติที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ

3. การประเมินจากเพิ่มสะสมผลงาน (Portfolio Assessment) เพิ่มสะสมงาน (Portfolio) เป็นแนวทางหนึ่งของการประเมินผลตามสภาพจริงที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถสะท้อนให้เห็นผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียน อย่างชัดเจน ซึ่งมีหลักการสำคัญในการประเมิน ดังนี้

3.1 ด้านเนื้อหาวิชาจะต้องสะท้อนความรู้สึกรู้สึก ความเข้าใจเนื้อหา ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียน

3.2 ด้านการเรียนการสอน จะต้องเน้นกระบวนการเรียนรู้และผลงานของผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนสร้างความรู้หรืองานและตรวจสอบปรับปรุงด้วยตนเอง รวมทั้งมีการประเมินตนเอง เน้นบรรยากาศการเรียนรู้อย่างอิสระ โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา ให้คำชี้แนะ กระตุ้นสร้างฝันและกำลังใจ

3.3 ด้านความเสมอภาค คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านความสามารถ วิธีการเรียน และความหลากหลายทางสติปัญญา โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพของบุคคล ไปสู่เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดให้สูงสุดตามความสามารถของแต่ละบุคคล

ลำดับี รัชสุทธิ (2544 : 114 - 117) เสนอแนวคิดในการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

1. การวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง เป็นการประเมินเชิงสภาพอย่างต่อเนื่องในด้านความรู้ ความคิด พฤติกรรม วิธีการปฏิบัติ ทักษะกระบวนการและผลปฏิบัติจริงของผู้เรียน โดยใช้วิธีประเมินที่หลากหลายซึ่งมีลักษณะสำคัญของการประเมินตามสภาพจริง ดังนี้

1.1 เป็นการประเมินที่กระทำไปพร้อม ๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสามารถทำได้ตลอดเวลาทั้งที่สถานการณ์ทั้งที่โรงเรียน บ้านและชุมชน

1.2 เป็นการประเมินที่เน้นพฤติกรรมแสดงออกของผู้เรียนที่แสดงจริง

1.3 เน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเด่นชัด และให้ความสำคัญกับการพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน

1.4 เน้นการประเมินตนเองของผู้เรียน

1.5 ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เป็นชีวิตจริง

1.6 ใช้ข้อมูลที่หลากหลาย มีการแก้ปัญหา มีการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างปฏิบัติในทุกด้านทั้งที่โรงเรียน บ้าน และชุมชนอย่างต่อเนื่อง

1.7 เน้นคุณภาพของผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการ บูรณาการความรู้ความสามารถหลาย ๆ ด้านของผู้เรียน

1.8 เน้นการวัดความสามารถในการคิดระดับสูง (การคิดที่ซับซ้อน)

1.9 ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข

1.10 เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ครู ปกครอง

2. การใช้ข้อสอบแบบเน้นการปฏิบัติจริง หากเป็นข้อทดสอบควรเป็นแบบทดสอบในการปฏิบัติจริง ซึ่งมีลักษณะดังนี้

2.1 ปัญหาต้องมีความหมายต่อผู้เรียนและมีความสำคัญเพียงพอที่จะแสดงถึงภูมิรู้ของผู้เรียนในระดับชั้นนั้น ๆ

2.2 เป็นปัญหาที่เลียนแบบสภาพจริงในชีวิตของผู้เรียน

2.3 แบบทดสอบต้องครอบคลุมทั้งความสามารถ และเนื้อหาตามหลักสูตร

2.4 ผู้เรียนต้องใช้ความรู้ ความสามารถ ความคิดหลาย ๆ ด้านมาผสมผสาน และแสดงวิธีคิดได้เป็นขั้นตอนที่ชัดเจน

2.5 ควรมีคำตอบถูกได้หลายคำตอบ และหาวิธีหาคำตอบได้หลายวิธี

2.6 มีเกณฑ์การให้คะแนนตามความสมบูรณ์ของคำตอบอย่างชัดเจน

3. การประเมินโดยใช้แฟ้มพัฒนางาน เป็นสิ่งที่ใช้สะสมงานของผู้เรียนอย่างมีจุดประสงค์ อาจเป็นแฟ้ม กล้อง แผ่นดิสก์ ฯลฯ ที่แสดงให้เห็นถึงความพยายาม ความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่องนั้น ๆ หรือหลาย ๆ เรื่อง การสะสมนั้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือกเนื้อหา เกณฑ์การเลือก เกณฑ์การตัดสินความสามารถ คุณสมบัติ หลักฐานการสะท้อนตนเอง ซึ่งมีขั้นตอนการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน มีดังนี้

3.1 การวางแผนการจัดทำแฟ้มพัฒนางาน

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 การคัดเลือกงานหรือหลักฐาน

3.4 การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงาน

3.5 การตรวจสอบความสามารถของตนเอง

3.6 การประเมินผลงาน

3.7 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลงาน

3.8 การปรับเปลี่ยนผลงาน

3.9 การจัดระบบของแฟ้มพัฒนางาน

3.10 การจัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียน

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2545 : 63-78) เสนอแนวความคิดในการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

1. การประเมินจากสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินที่เน้นการประเมินทักษะการคิดอย่างซับซ้อน ความสามารถในการแก้ปัญหา และการแสดงออกรวมถึงวิธีการปฏิบัติและผลการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินลักษณะนี้จะมีประสิทธิภาพ

ภาพเมื่อประเมินการปฏิบัติของผู้เรียนในสภาพที่เป็นจริงซึ่งประเมินได้จากเพิ่มสะสมงาน การจัดนิทรรศการ การแสดง การทดลอง การบันทึกของผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง การนำเสนอรายงาน วิธีการที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ การสังเกตอย่างเป็นระบบและไม่เป็นระบบรายบุคคลหรือกลุ่ม การทำงานกลุ่ม การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ข้อมูลจากการประเมินตนเองของผู้เรียน ผลการทดสอบจากแบบทดสอบวัดความสามารถจริงรวมทั้งการประเมินผลผลิตการสรุปการประเมินจะใช้ข้อมูลจากหลายท่าน และใช้เกณฑ์คุณภาพประกอบ ดังนั้นการตัดสินผล การเรียนจะยุติธรรม และสร้างสรรค์มากกว่าการปฏิบัติที่มีติดกับถูกเท่านั้น ซึ่งลักษณะสำคัญของการประเมินจากสภาพจริง ได้แก่

- 1.1 มีผลงานและเกณฑ์ประเมินที่ชัดเจน
- 1.2 เน้นคุณภาพของผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น
- 1.3 เน้นงานที่มีความหมายต่อผู้เรียน
- 1.4 ผู้เรียนได้แสดงความรู้สึกลงของตนต่อผลงาน
- 1.5 ผลงานเกิดจากการที่ผู้เรียนบูรณาการความรู้ที่มีอยู่
- 1.6 ผู้เรียนสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่สภาพจริง
- 1.7 ผู้เรียนใช้ความคิดระดับสูง การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อความรู้อย่างต่าง ๆ
- 1.8 เป็นการประเมินความสามารถผู้เรียนหลาย ๆ ด้าน
- 1.9 เป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน
- 1.10 ผู้เรียน ครู ผู้ประเมิน บุคลากรที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือและมี

ปฏิสัมพันธ์กันในทางที่ดี

2. การประเมินภาคปฏิบัติ (Performance Assessment) เป็นการทดสอบ

ความสามารถในการทำงานของผู้เรียนภายใต้สภาพการณ์และเงื่อนไขที่สอดคล้องกับสภาพจริงมากที่สุด การประเมินภาคปฏิบัติสามารถประเมินได้ 3 ลักษณะ คือ ประเมินกระบวนการ ประเมินผลผลิต และประเมินทั้งกระบวนการและผลผลิตผสมผสานกัน มีลักษณะสำคัญ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวัดอย่างชัดเจน มีการกำหนดวิธีทำงาน กำหนดความสำเร็จของงาน มีคำสั่งควบคุมสถานการณ์ในการปฏิบัติ มีเกณฑ์การให้คะแนนที่ชัดเจน และมีการประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้ายของการปฏิบัติงาน

2.1 สิ่งที่น่าประเมิน จะประเมินสิ่งต่อไปนี้

- 2.1.1 การประเมินผลผลิต (Produce)
- 2.1.2 การประเมินกระบวนการ (Process)

2.2 กระบวนการประเมินภาคปฏิบัติ

- 2.2.1 การสืบค้น (Inquiry)
- 2.2.2 การสังเกต (Observation)
- 2.2.3 การวิเคราะห์ (Analysis)
- 2.2.4 การทดสอบ (Testing)

2.3 เทคนิควิธีการประเมิน

- 2.3.1 การประเมินรายบุคคล
- 2.3.2 การประเมินกลุ่ม
- 2.3.3 การประเมินตนเองและเพื่อน

2.4 เครื่องมือวัดภาคปฏิบัติ

- 2.4.1 ประเภทของเครื่องมือวัดแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ
  - 1) เครื่องวัดเกี่ยวกับการเขียน
  - 2) การจำแนกและระบุกระบวนการปฏิบัติ
  - 3) การสร้างสถานการณ์จำลอง
  - 4) การกำหนดตัวอย่างงาน

2.4.2 ข้อควรคำนึงในการสร้างแบบวัด ได้แก่ รูปแบบการประเมิน

รูปแบบการตอบ วิธีการตรวจให้คะแนน

2.4.3 เกณฑ์การประเมิน เครื่องมือที่ใช้ประเมิน เรียกว่า Rubric (Rubric)

เป็นเกณฑ์การให้คะแนน ข้อมูลจากรูบริกจะสะท้อนให้ครู ผู้ปกครอง และผู้สนใจทั่วไปเห็นว่า ผู้เรียนเรียนรู้อะไร แค่ไหน ดังนั้น Rubric จึงเป็นส่วนสำคัญทำให้เป้าหมายการแสดงผลของผู้เรียน มีความชัดเจนนำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์ที่สำคัญของมาตรฐานการศึกษาได้

3. การประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio Assessment) เป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และตรงกับสภาพเป็นจริง การประเมินการเรียนโดยใช้แฟ้มสะสมงาน เป็นการประเมินผลงานที่ผู้เรียนแสดง กระทำ ผลิตหรือ สร้างองค์ความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง เพื่อประเมินความก้าวหน้าของการเรียนและตัดสินผลการเรียนของผู้เรียน

อรนุช อยู่ทิม (2546 : 9-19) เสนอแนวคิดในการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ว่าการประเมินผลด้วยทางเลือกใหม่ เป็นการเลือกวิธีการและเครื่องมือประเมินผลที่สอดคล้องกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งในแง่ของการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในลักษณะใหม่ เพื่อสร้างความรู้ซึ่งได้รับจากประสบการณ์ตรง การได้ลงมือปฏิบัติและได้ทบทวนด้วยตนเอง ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

ตามสภาพจริง โดยออกแบบให้เป็นการงานที่มีความหมายต่อการดำรงชีวิตการประเมินผลมีหลายลักษณะ ได้แก่

1. การประเมินปฏิบัติ (Performance Assessment) เป็นกระบวนการประเมินที่ต้องการให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถที่รอบรู้ด้วยการปฏิบัติหรือผลิตผลงาน รูปแบบที่ใช้ในการประเมินการปฏิบัติมีหลายรูปแบบ เช่น การออกแบบการทดลอง การดำเนินการทดลอง การเขียนเรียงความ ซึ่งต้องการให้ผู้เรียนได้คิด ได้สังเคราะห์ หรือนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการสาธิต การสร้างแบบจำลอง การพูดในที่สาธารณะ การพัฒนาเพิ่มสะสมผลงาน พัฒนาทักษะทางกีฬา

2. การประเมินตามสภาพจริง (Authentic assessment) เป็นการประเมินการปฏิบัติวิธีหนึ่งโดยใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายเพื่อการตรวจสอบความสามารถของผู้เรียน โดยการให้ผู้เรียนปฏิบัติภาระงานที่เหมือนปฏิบัติภาระงานในชีวิตจริง ซึ่งลักษณะและกระบวนการประเมินงานในชีวิตจริง ๆ ได้แก่

2.1 ต้องมีการประเมินผลตามสภาพจริงของผู้เรียน

2.2 ต้องมีการเก็บบันทึกจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อพิจารณาตัดสินความก้าวหน้า

และผลสำเร็จทางการเรียน

2.3 ต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลจากการบันทึกและแสดงผล

2.4 ต้องมีการสะท้อนตนเอง

2.5 ต้องมีการนำผลประเมินแต่ละครั้งและของแต่ละบุคคลไปพัฒนา

2.6 ต้องมีความร่วมมือในการทำงานระหว่างครูและผู้เรียน

2.7 ต้องมีการนำผลการประเมิน แต่ละครั้งมาตรวจสอบพิจารณา ผู้สอนจึงต้องเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้คอยสังเกตและวิจัย เพื่อปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผลเข้าด้วยกัน

จากแนวคิดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดังกล่าว สรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นต้องมีวิธีการวัดและประเมินที่หลากหลาย ใหมทันสมัย เน้นการประเมินตามสภาพจริง การประเมินภาคปฏิบัติและการประเมินจากเพิ่มสะสมผลงาน ซึ่งการประเมินจะสะท้อนความรู้ความสามารถของผู้เรียนอย่างแท้จริงโดยให้ครู นักเรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานนั้นด้วย

6. บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอน คือผู้อำนวยความสะดวกและเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนมีโอกาสเห็นตนเองในแงุ่มุมที่แตกต่าง จากเดิม ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง เนื้อหาวิชาที่มีความ สำคัญต่อการเรียนรู้ ปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนต้องเป็นไปในทางช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้บริหารสถานศึกษาก็มีบทบาทในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้น บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่

บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ครู มีบทบาทที่สำคัญ ตามที่นักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวความคิดไว้ ดังนี้

สมหวัง พันธะลี (2541 : 81) เสนอแนวความคิดว่า บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนยอมรับตนเองและมีความภูมิใจในตนเอง สามารถเข้าใจและยอมรับความรู้สึกรับรู้ของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองและคิดว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีค่า
2. ช่วยให้ผู้เรียนมีวุฒิภาวะสามารถที่จะทราบข้อดี ข้อเสียของตนและสามารถที่จะยื่นหยัดต่อผู้เพื่ออุดมการณ์ของตน
3. ช่วยให้ผู้เรียนตั้งจุดมุ่งหมายชีวิตตามสภาพความเป็นจริงที่จะเป็นไปได้
4. ครูช่วยให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการกระทำ หรือพฤติกรรมของตน และผลตามของพฤติกรรมนั้น
5. ช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้กล้าที่จะเผชิญกับปัญหาแม้ว่าจะเป็นปัญหาที่ยากและสามารถแก้ปัญหาได้โดยใช้วิธีแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์
6. ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาที่จะใช้จินตนาการ (Imagination) ความคิดคะเน (Fantasy) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)
7. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ รู้ว่าจะเรียนรู้อย่างไร เพื่อจะเป็นผู้ที่ใฝ่เรียนอยู่เสมอ
8. ช่วยให้ผู้เรียน รู้จักประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง
9. ช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้ตระหนักรู้ (Aware) และไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น และยอมรับว่าบุคคลแต่ละบุคคลเป็นปัจเจกบุคคล มีอิสระที่จะมีความคิดเห็นของตนเอง

วัฒนภาพ ระวังทุกข์ (2543 : 14-15) เสนอแนวความคิดไว้ดังนี้

1. บทบาทด้านการเตรียมการ ประกอบด้วย

1.1 การเตรียมตนเอง ครูต้องเตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับบทบาทของผู้เป็นแหล่งความรู้ (Resource person)

1.2 การเตรียมแหล่งข้อมูล ครูต้องเตรียมแหล่งข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียนทั้งในรูปแบบของสื่อการเรียน ใบความรู้ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะใช้ประกอบกิจกรรมในห้องเรียน

1.3 การเตรียมกิจกรรมการเรียน บทบาทของครูก่อนการเรียนการสอนทุกครั้ง คือ การวางแผนการจัดกิจกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด โดยครูจะทำหน้าที่คล้ายผู้จัดการ (Manger)

1.4 การเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ครูต้องพิจารณาและกำหนดว่าจะใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เอกสาร หนังสือหรือข้อมูลแหล่งความรู้ต่าง ๆ รวมถึงห้องเรียนหรือสถานที่ใดบ้างในการจัดกิจกรรม เพื่อให้การเรียนรู้บรรลุผล ครูจึงมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก

1.5 การเตรียมการวัดและประเมินผล บทบาทในด้านการเตรียมการอีกประการหนึ่ง คือ การเตรียมเครื่องมือวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ โดยให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้และวัดให้ครอบคลุมทั้งในส่วนของกระบวนการ (Process) และผลงาน (Product) ที่เกิดขึ้น ทั้งด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) จิตพิสัย (Affective) และทักษะ (Skill) โดยการเตรียมวิธีการวัดและเครื่องมือวัดให้พร้อมก่อนทุกครั้ง

2. บทบาทด้านการดำเนินการ เป็นบทบาทขณะผู้เรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย

2.1 การเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษา (Helper and Advisor) คอยให้คำตอบเมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ

2.2 การเป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง (Supporter and Encourager) ช่วยสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมหรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

2.3 การเป็นผู้ร่วมทำกิจกรรม (Active Participant) โดยเข้าร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มผู้เรียนพร้อมทั้งให้ความคิดและความเห็นหรือช่วยเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนขณะทำกิจกรรม

2.4 การเป็นผู้ติดตามตรวจสอบ (Monitor) ตรวจสอบผลการทำงานตามกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อให้ถูกต้องชัดเจนสมบูรณ์ สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.5 การเป็นผู้สร้างเสริมบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นมิตร โดยการสนับสนุนเสริมแรงและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมทำงานเป็นกลุ่ม แสดงความคิดเห็นด้วยท่วงทีนุ่มนวล

ให้เกียรติและเป็นมิตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป้าหมายของกลุ่มบรรลุความสำเร็จ

3. บทบาทด้านการประเมินผล เป็นบทบาทที่ครูผู้สอนต้องดำเนินการเพื่อตรวจสอบว่าสามารถจัดการเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้ ครูควรเตรียมเครื่องมือและวิธีการให้พร้อมก่อนถึงขั้นตอนการวัดและประเมินผลทุกครั้ง และการวัดควรให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยเน้นการวัดจากสภาพจริง (Authentic measurement) จากกาปฏิบัติ (Performance) และจากแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) ซึ่งในการวัดและประเมิน ผลนี้ นอกจากครูจะเป็นผู้วัดและประเมินผลเองแล้ว ผู้เรียนและสมาชิกของแต่ละกลุ่มควรมีบทบาทร่วมวัดและประเมินตนเองและกลุ่มด้วย

สุทธิพร คล้ายเมืองปัก (2543 : 26-29) เสนอแนวคิดว่า ครูควรมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. จัดสภาพการณ์หรือสภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอน ด้วยวิธีการใช้สื่อหรือเครื่องมือเพื่อเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งนี้ก็เพื่ออำนวยความสะดวกทางการศึกษา โดยเฉพาะห้องเรียนและอุปกรณ์เสริมต่างๆ

2. วางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนแต่ละคน โดยเน้นที่ความสนใจอยากรู้อยากเรียนของผู้เรียนและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ

3. พัฒนาตนเอง (Self development) เพื่อให้มีวิสัยทัศน์ (Vision) ทางการศึกษาที่กว้างไกล ไม่ว่าจะป็นด้วยการอ่านเพื่อการศึกษา เข้าร่วมการประชุม อบรมสัมมนา หรือพูดคุย สนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมงาน แล้วนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสื่อการสอนที่มีบทบาทต่อการเรียนการสอนยุคใหม่

4. เปลี่ยนจากผู้สอนเป็นผู้จัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักการเรียนรู้วิธีที่จะเรียน (Learn How to Learn) โดยเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการอยากรู้ เป็นผู้ชี้แนะแหล่งข้อมูล และประสานแหล่งวิทยาการในการเรียนรู้ (Learning Resources) และเป็นผู้คอยให้คำปรึกษาเมื่อผู้เรียนพบกับปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขเองได้ ในเวลาและโอกาสที่เหมาะสม

5. ให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ ทั้งด้านความคิด จิตใจ การแสดงออกในกรอบของความถูกต้องและให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม รู้จักเก็บรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์ และนำเสนอด้วยการรายงาน อภิปราย อีกทั้งฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นเกณฑ์ นอกจากนั้นก็

ยังควรส่งเสริมกระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา และกระบวนการแสวงหาความรู้ให้กับผู้เรียนในรูปแบบต่าง ๆ

6. ใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย ไม่ยึดติดอยู่กับวิธีใดวิธีหนึ่ง เพราะไม่มีวิธีการสอนวิธีเดียววิธีใดที่ดีที่สุดในโลก ดังนั้น จึงควรพิจารณารูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ และสถานการณ์ที่เหมาะสม

7. เป็นผู้ประเมิน (Evaluator) โดยครูและผู้เรียนจะเป็นผู้รับผิดชอบในการสร้างกฎเกณฑ์การประเมินในรูปแบบต่าง ๆ ร่วมกัน ทั้งนี้ก็เพื่อความก้าวหน้าของผู้เรียน (Formative Evaluation) และให้ผู้เรียนทราบผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

กรมวิชาการ (2544 : 7-8) เสนอแนวความคิดว่า ครูควรมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. พัฒนาค้นเองอยู่เสมอ โดยการศึกษาค้นคว้า วิจัยให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้

2. ออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นหลัก

3. จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตน

4. สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยยึดหลักว่าทุกสถานที่ ทุกแห่งเป็นแหล่งเรียนรู้และทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นสื่อการเรียนรู้

5. ให้อิสระแก่ผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ ความคิดด้วยการลงมือปฏิบัติจริง

6. ให้คำปรึกษา แนะนำ เสริมแรง และเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ยอมรับและพัฒนาค้นเองไปสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

ชนาธิป พรกุล (2544 : 6) เสนอแนวความคิดว่า บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น มีดังนี้

1. ก่อนสอน ทำการวางแผน เตรียมการ เลือกกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเหมาะสม

2. ขณะสอน ทำหน้าที่ผู้อำนวยความสะดวก จัดการ แนะนำ สังเกตช่วยเหลือ เสริมแรง และให้ข้อมูลย้อนกลับ

3. หลังสอน ทำหน้าที่ประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อใช้ในการวางแผนการสอนต่อไปหรือตัดสินคุณภาพของผู้เรียน

อรนุช โพชนุกูล (2545 : 42-43) เสนอแนวความคิดว่า บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรมีดังนี้

1. เป็นผู้มีนวัตกรรมสูง รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักวิจัยและสรรหาความรู้ใหม่ ๆ

2. เป็นผู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาและเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ
3. เป็นผู้ที่มีความเป็นสหวิทยาการ รอบรู้วิทยาการที่เกี่ยวข้องกับการสอน
4. เป็นผู้ที่มีความรู้ด้านวิชาการที่หลากหลายและได้มาตรฐาน
5. เป็นผู้ที่สามารถใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเต็มที่
6. เป็นผู้ที่มีความสามารถสื่อสารได้อย่างน้อย 2 ภาษา โดยเฉพาะภาษาไทยและ

ภาษาอังกฤษ

7. เป็นผู้ที่มิใช่รักที่จะเป็นครู มีจรรยาบรรณและเป็นแบบอย่างของคนรุ่นใหม่
8. เป็นผู้ที่เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลายได้

จากการศึกษาบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของ นักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้บรรลุผล ครูต้อง ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองให้ต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถที่ หลากหลายและรู้เท่าทันเทคโนโลยี ต้องพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้ได้ตามความสามารถของแต่ละ บุคคล สามารถออกแบบกิจกรรมการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน มีการเตรียม การสอนที่ดี มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน

บทบาทของผู้เรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

นักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวความเกี่ยวกับบทบาทของผู้เรียนในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

วัฒนาพร ระบุว่า (2541 : 15) ได้เสนอความคิดว่า ผู้เรียนควรมีบทบาทในการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

1. บทบาทด้านการเตรียมตนเอง ผู้เรียนต้องเตรียมตนเองให้พร้อมที่จะรับ ความรู้ฝึกฝนทักษะที่จำเป็นและสร้างเสริมคุณลักษณะที่พึงปรารถนา ผู้เรียนจะต้องใฝ่รู้ใฝ่เรียน กระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยการฝึกทักษะ พื้นฐาน ซึ่งเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ได้แก่ ทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียน ให้คล่องแคล่ว สามารถ นำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าได้เต็มที่ เพื่อการพัฒนาตนเองไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางที่ พึงประสงค์ นั่นคือการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (Learning person) นั่นเอง

2. บทบาทด้านการดำเนินการ เป็นบทบาทที่ผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติใน กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย

- 2.1 การสร้างและค้นพบข้อความรู้ด้วยตนเอง

- 2.2 การมีประสบการณ์ตรงที่สัมพันธ์สอดคล้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.3 การได้ค้น คิด ทำ และแสดงออกในการแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์

ผลงาน

2.4 การมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนและกลุ่ม

2.5 การเรียนรู้อย่างมีวิธีการ มีกระบวนการ

2.6 การมีผลงานการเรียนรู้

2.7 การมีวินัยและความคิดชอบในการเรียนและการปฏิบัติงาน

3. บทบาทด้านการประเมินผล เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว ผู้เรียนควรได้มีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง เพื่อน และกลุ่มทั้งด้านปฏิบัติและผลงานที่ยอมรับการประเมินของผู้อื่น และพร้อมที่จะนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาตนเองต่อไป

ทศินา แคมมณี (2542 : 26-27) เสนอแนวความคิดว่า ผู้เรียนควรมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. บทบาทการมีส่วนร่วมในการแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็นหรือประสบการณ์ต่างๆ จากแหล่งความรู้ที่หลากหลายเพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้

2. บทบาทในการศึกษาหรือลงมือกระทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจ ใช้ความคิดในการกลั่นกรอง แยกแยะ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ความรู้สึกหรือประสบการณ์ต่างๆ ที่หามาได้และสร้างความหมายให้แก่ตนเอง

3. บทบาทในการจัดระบบระเบียบความรู้ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อช่วยให้การเรียนรู้นั้นเกิดความคงทนและสามารถนำความรู้นั้น ไปใช้ได้สะดวกขึ้น

4. บทบาทในการจัดระบบระเบียบความรู้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อช่วยให้การเรียนรู้นั้นเกิดประโยชน์ต่อชีวิต นอกจากนั้นการประยุกต์ใช้จะช่วยตอกย้ำความเข้าใจและสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เรียนในความรู้นั้นๆ และการนำความรู้ไปใช้ยังก่อให้เกิดการเรียนรู้อื่น ๆ เพิ่มเติมด้วย

ในการดำเนินการตามบทบาททั้ง 4 ข้างต้น ผู้เรียนจำเป็นต้องแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ดังนี้

1. เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างกระตือรือร้น

2. ให้ความร่วมมือและรับผิดชอบในการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ

ร่วมกับกลุ่ม เช่น การแสวงหาข้อมูล การศึกษาข้อมูลและสรุป เป็นต้น

3. รับฟังการพิจารณาและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

4. ใช้ความคิดอย่างเต็มที่ ปฏิสัมพันธ์ โต้ตอบ ถัดค้าน สนับสนุนแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นและความรู้สึกของตนกับผู้อื่น

5. แสดงความสามารถของตนและยอมรับความสามารถของผู้อื่น
6. ตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ
7. เรียนรู้จากกลุ่มและช่วยให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2544 : 9) เสนอแนวความคิดว่า ผู้เรียนควรมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมเรียนรู้โดยการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ฝึกปฏิบัติ และสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง
2. มีอิสระในการเรียนรู้สิ่งที่ตนสนใจและได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ
3. แสดงออกถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ (5 ส) ได้แก่
  - 3.1 สติปัญญา ความรู้ความคิด
  - 3.2 ความสนใจ กระตือรือร้น และตั้งใจเรียน
  - 3.3 การสืบเสาะ ค้นหาหาข้อมูลหรือความรู้
  - 3.4 การนำเสนอ ถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับให้ผู้อื่นเข้าใจ
  - 3.5 การสร้างสรรค์ บูรณาการและประยุกต์ความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริง

หรือสถานการณ์ใหม่ตามความเหมาะสม

ศุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2544 : 199) เสนอแนวความคิดว่า ผู้เรียนควรมีบทบาทในการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. มีความตั้งใจให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ จริงจัง
2. ใช้ประสบการณ์หรือความรู้เดิมที่มีพื้นฐานสำคัญในการสร้างความรู้ใหม่
3. ตอบคำถามหลักของผู้สอน โดยศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีการต่าง ๆ
4. วางแผนการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยมีการกำหนดเป้าหมาย กำหนดงาน ลำดับขั้นตอนการทำงาน แบ่งงานตามความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม
5. ลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
6. พร้อมที่จะพิสูจน์ข้อค้นพบ หรือแนวคิดของตนเองหรือแนวคิดของกลุ่ม
7. มีส่วนร่วมในการประเมินผลงานตนเอง สมาชิกและกลุ่มรับฟังการชี้แจงการวิจารณ์จากผู้อื่น
8. ปรับปรุง แก้ไข พัฒนาผลงานของตนเองหรือกลุ่มจนเป็นที่น่าพอใจ
9. สรุปความรู้ที่ค้นพบได้ด้วยตนเอง
10. ชื่นชมผลงานที่เกิดขึ้น

11. เผยแพร่ผลงานที่ภูมิใจ

จากการศึกษาบทบาทของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ข้างต้น สรุปได้ว่า ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองการสร้างทักษะและคุณลักษณะต่าง ๆ ที่พึงประสงค์ที่กำหนดด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง ทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่ม นอกจากนี้ยังต้องมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง เพื่อน กลุ่ม เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น

บทบาทของสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น สถานศึกษามีบทบาทที่สำคัญซึ่งนักวิชาการหลายท่าน ได้เสนอแนวคิดไว้ ดังนี้

วัฒนาพร ระวังบุทช์ (2541 : 79-83) เสนอแนวคิดไว้ดังนี้

1. การจัดทำแผนงาน โครงการเพื่อพัฒนาสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน

1.1 การกำหนดนโยบาย

1.2 การกำหนดความต้องการจำเป็นด้านต่าง ๆ

1.3 การจัดทำแผนงาน โครงการ

2. การพัฒนาบุคลากร คน คือ หัวใจของการพัฒนาบุคลากร จึงเป็น

ยุทธศาสตร์สำคัญเบื้องต้นของการพัฒนาทุกด้าน เพื่อให้แผนงาน โครงการบรรลุจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนของการพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย

2.1 การปรับกระบวนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน

เป็นสำคัญ

2.2 การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีการ

3. การเตรียมสิ่งสนับสนุน เป็นการเตรียมความพร้อมด้านการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนในลักษณะ

ต่าง ๆ และเพื่อให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย น่าสนใจ สิ่งสนับสนุนในที่นี้ประกอบด้วย

3.1 การเตรียมแหล่งค้นคว้าสำหรับผู้เรียน

3.2 การเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์

4. การบริหารและบริการหลักสูตร เพื่อสนับสนุนวิธีการเรียนการสอน

การบริหารและบริการหลักสูตรให้เอื้อและสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ดังนี้

- 4.1 การจัดให้มีรายวิชาเลือกตามโครงสร้างหลักสูตรที่หลากหลาย
- 4.2 การจัดกิจกรรมให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน
- 4.3 การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้รักการศึกษาค้นคว้า ใฝ่รู้
- 4.4 การจัดบริการแนะแนวอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจ เป็นขั้นตอนสำคัญที่จะช่วยให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษา รวมทั้งผู้เรียนและผู้ปกครองได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ว่าเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียน ฝึกคิด ทำ แสดงออกและแก้ปัญหาการเรียนการสอน สถานศึกษาต้องชี้แจงประชาสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายเข้าใจ สนับสนุนและช่วยเหลือรวมทั้งร่วมมือในการดำเนินการเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง นอกจากนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อให้ชุมชนช่วยเหลือด้านวัสดุ อุปกรณ์ หรือเปิดโอกาสให้ใช้สถานที่ สถานประกอบการเป็นแหล่งศึกษาดูงานหรือทำกิจกรรมตามความเหมาะสมด้วย

6. การดำเนินการจัดการเรียนการสอน เมื่อเตรียมการด้านต่าง ๆ พร้อมแล้ว ครูผู้สอนก็ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามที่วางแผนไว้ เพื่อให้เกิดแนวคิดเกิด ประสิทธิภาพในการปฏิบัติ สถานศึกษาควรดำเนินการดังนี้

- 6.1 จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการเรียนการสอนของสถานศึกษา
- 6.2 สนับสนุนให้ครูผู้สอนทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นคณะ

7. การจักระบบนิเทศภายใน กำกับ ติดตามเพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงาน เป็นไปตามขั้นตอนที่วางแผนหรือไม่เพียงใด ประสบความสำเร็จหรือมีปัญหา อุปสรรคใดเกิดขึ้น และได้มีการแก้ไขปรับปรุงในครั้งต่อมาหรือไม่ อย่างไร รวมทั้งเข้าไปให้คำปรึกษาให้ ข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน เหมาะสมยิ่งขึ้น

8. การประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นบทบาทของคณะกรรมการพัฒนา การเรียนการสอนที่จะประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน ซึ่งสามารถพิจารณาจาก ผลที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนในด้านต่าง ๆ

9. การนำผลการประเมินเป็นข้อมูลป้อนกลับ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการ ดำเนินงาน เป็นการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ เพื่อหาข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนในการ ดำเนินการทั้งในส่วนของการเตรียมการด้านต่าง ๆ และการดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อจะ ได้ปรับปรุงแก้ไขให้ตรงประเด็น ให้การดำเนินการครั้งต่อไปประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

ถวิล มาตรฐาน (2544 : 20-21) ได้เสนอแนวคิดดังนี้

1. สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในด้านการเรียนในชั้นเรียน และนอกชั้นเรียนให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ และมีความรู้เกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยทุกทาง พยายามให้ผู้เรียนยึดมั่นในวิธีการแบบประชาธิปไตยทุกชนิด โดยครูจะต้องปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่าง

2. สถานศึกษาต้องให้ความรู้ในการประกอบอาชีพแก่ผู้เรียน ต้องสร้างทัศนคติที่ดีในการใช้สินค้าไทย และสร้างอุปนิสัยให้ผู้เรียนเป็นคนขยันขันแข็งในการทำงานทั้งด้านงานหนักและงานเบา ไม่หยิ่งโหยง เพื่อให้ผู้เรียนออกไปประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. สถานศึกษาต้องให้ความรู้และความคิดที่ดีเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยด้านต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการวางตนในสังคมไทย ฝึกหัดให้ผู้เรียนสามัคคีกลมเกลียวกัน รู้จักทำงานร่วมกัน เป็นหมู่คณะ มีความรักหมู่คณะและรักชาติรักแผ่นดิน แต่ไม่ใช่หลงชาติจนขาดเหตุผล

4. การเรียนการสอนทุกชนิดต้องสมเหตุสมผล การสอนต้องสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิด พยายามแนะนำแบบวิธีต่าง ๆ ในการคิดให้แก่ผู้เรียน การอภิปรายแสดงความคิดเห็น ในขณะที่เรียนเป็นความจำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคน

5. สถานศึกษาต้องรู้จักปล่อยให้ผู้เรียนปฏิบัติงาน ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้เองโดยอิสระเสรี เพื่อฝึกหัดให้รู้จักรับผิดชอบในโอกาสที่มีอิสรภาพ เป็นการรู้จักใช้ความอิสระเสรีในทางที่ถูกต้อง

6. การแข่งวัตถุประสงค์ของการสอนแต่ละวิชาหรือวัตถุประสงค์กว้าง ๆ ของสถานศึกษาให้ผู้เรียนทราบ เป็นสิ่งจำเป็นเพราะผู้เรียนจะได้ทราบเป้าหมายของการเรียนของตน

7. สถานศึกษาจำเป็นต้องเตรียมผู้เรียนให้เป็นคนรักชื่อเสียงวงศ์ตระกูล มีความตั้งใจที่จะสร้างชื่อเสียงที่ดีให้แก่วงศ์ตระกูลด้ยการใช้ความสามารถให้ถูกต้อง สถานศึกษาต้องสอนให้ผู้เรียนนับถือผู้มีอาวุโสขณะเดียวกันผู้อาวุโสกว่าก็ต้องวางตนให้สมควรแก่การนับถือ

8. สถานศึกษาต้องฝึกผู้เรียนให้มีระเบียบวินัย เพราะสมาชิกที่ดีของสังคมทุกคนต้องเคารพกฎหมายและระเบียบวินัย สังคมที่ขาดระเบียบวินัยจะเป็นสังคมที่สงบสุขไม่ได้ สถานศึกษาต้องปฏิบัติตามนโยบายและข้อบังคับของสังกัดตน

สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2543 : 135 - 136) เสนอแนวความคิดไว้ ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้ สดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ใน ทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อ การเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้ การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจาก สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ
6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือ

กับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

จากบทบาทของสถานศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญนั้น สถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย วางแผนการดำเนินงาน จัด บรรยากาศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดจนจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นสิ่งสนับสนุนให้เกิด การเรียนรู้ ต้องมีการจัดระบบนิเทศ กำกับ ติดตามเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานและนำไป ปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการครั้งต่อไปให้ประสบความสำเร็จ ยิ่งขึ้น

7. คุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

คุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาและมี พื้นฐานความคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการสังเคราะห์มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านกระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน ดังรายละเอียดที่ นำเสนอดังต่อไปนี้

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2544 : 27-28) ได้พัฒนา ตัวบ่งชี้ ตามมาตรฐานด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัด กิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับ ธรรมชาติและสนองความต้องการของผู้เรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ

ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ตัวบ่งชี้ที่ 4 มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 5 มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 6 มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียน ได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา

ตัวบ่งชี้ที่ 7 ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่นและยอมรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน

ตัวบ่งชี้ที่ 8 มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ที่ 9 มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตน และมีความกระตือรือร้นในการไปเรียน

นอกจากนี้ อนุชนาฏ โบแสง (2545 : 47-53) ได้สังเคราะห์ร่องรอย หลักฐานที่บ่งบอกถึงการดำเนินงานของสถานศึกษาตามตัวบ่งชี้ ที่ได้จากการสอบถามและการสัมภาษณ์ ประกอบการศึกษา SSR ในมาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติและสนองความต้องการของผู้เรียน มีร่องรอยหลักฐาน ดังนี้

1. มีวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย
2. จัดทำแผนการสอนที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย
3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ

ของนักเรียน

4. มีการจัดกิจกรรมนอกเหนือจากการเรียนการสอนตามที่หลักสูตรกำหนด
5. นักเรียนมีส่วนร่วมการวางแผนจัดการเรียนการสอน
6. มีการประเมินการจัดกระบวนการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ มีร่องรอยหลักฐาน ดังนี้

1. มีวิธีการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์

คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ

2. มีการจัดกิจกรรม/โครงการที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์

คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ

3. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมนอกสถานศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้แสดงออกถึงการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ

ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีร่องรอยหลักฐาน ดังนี้

1. มีวิธีการจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนศึกษาหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

2. มีการจัดแหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียนให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

3. มีการจัดหาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาให้นักเรียนได้ ศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

4. มีการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นการหาความรู้ แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง นอกเหนือจากการเรียนการสอนตามเนื้อหาวิชา

ตัวบ่งชี้ที่ 4 มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีร่องรอยหลักฐาน ดังนี้

1. มีการนำบุคคลที่มีความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรในการจัดการเรียนการสอน

2. มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอน

3. มีการจัดทำห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ที่ทันสมัย

4. มีการจัดการเรียนการสอนที่มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

5. มีการนำวัสดุท้องถิ่นมาเป็นสื่อการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 5 มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของผู้เรียน มีร่องรอยหลักฐาน ดังนี้

1. มีการจัดให้มีกิจกรรม/โครงการที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

2. มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในวิชาต่าง ๆ

3. มีชั่วโมง/คาบเรียนที่จัดการเรียนการสอนวิชาจริยธรรม

4. เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาของชุมชน

5. ประกาศเกียรติคุณ ยกย่องนักเรียนที่มีความประพฤติดีหรือทำดี

ตัวบ่งชี้ที่ 6 มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียน ได้รับการพัฒนา
สุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา มีร่องรอยหลักฐาน ดังนี้

1. มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถทางด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา
นอกเหนือจากการเรียนในชั่วโมงเรียน
2. มีการจัดกิจกรรมชุมนุมดนตรี ศิลปะ และกีฬาที่ให้นักเรียนได้เลือกตาม
ความสนใจ
3. มีการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรี ศิลปะ และกีฬาตามโครงสร้าง
หลักสูตร
4. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถทางด้านดนตรี ศิลปะ และ
กีฬาแก่สาธารณชน
5. มีการจัดแสดงผลงานและเชิดชูเกียรตินักเรียนที่มีผลงานทางด้านดนตรี
ศิลปะ และกีฬา
6. มีการจัดแหล่งเรียนรู้/สถานที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนและส่งเสริม
ความสามารถทางดนตรี ศิลปะ และกีฬา

7. มีการบูรณาการสุนทรียภาพ ทั้ง 3 ด้านเข้ากับรายวิชาต่าง ๆ

ตัวบ่งชี้ที่ 7 ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่นและความ
รับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน มีร่องรอยหลักฐาน ดังนี้

1. มีการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในรูปแบบของสภานักเรียน
2. มีการจัดกิจกรรม/โครงการที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย และความ
รับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน
3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มให้นักเรียนได้
แสดงออกซึ่งวิถีประชาธิปไตย

ตัวบ่งชี้ที่ 8 มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและ
ต่อเนื่อง มีร่องรอยหลักฐาน ดังนี้

1. มีวิธีการประเมินพัฒนาการนักเรียนอย่างหลากหลาย
2. มีการประเมินพัฒนาการของนักเรียนโดยบุคคลต่าง ๆ อย่างหลากหลาย
3. มีการจัดทำเครื่องมือประเมินพัฒนาการนักเรียนอย่างหลากหลาย
4. มีการจัดทำแผนประเมินพัฒนาการนักเรียนอย่างหลากหลาย
5. มีการประเมินพัฒนาการของนักเรียนเป็นรายบุคคล
6. มีการประเมินพัฒนาการของนักเรียนครบทุกด้าน ทั้งด้านพุทธิพิสัย

จิตพิสัย และทักษะพิสัย

7. มีการจัดกิจกรรม/โครงการที่ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความสามารถ
 ทางด้านการวัดและประเมินผล

ตัวบ่งชี้ที่ 9 มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตน และมีความ
 กระตือรือร้นในการไปเรียน มีร่องรอยหลักฐาน ดังนี้

1. มีการจัดกิจกรรม/โครงการ ที่ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักสถานศึกษาของตน
 ภูมิใจในสถานศึกษาของตน

2. มีการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้ร่มรื่น สวยงาม น่าอยู่ น่าเรียน
 ปลอดภัย

3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายตรงกับความถนัด และ
 ความสนใจ

4. เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ/กิจกรรมของสถานศึกษา

5. มีการจัดกิจกรรมยกย่อง เชิดชูเกียรตินักเรียนที่สร้างชื่อเสียงแก่สถาน ศึกษา

ทุกด้าน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงสรุปแนวความคิดในการกำหนดกรอบ
 ของคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สอดคล้องกับแนวการดำเนินการ
 จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใน 3 ด้าน ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภาพที่ 1 คุณภาพของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ปัจจัยที่สามารถจำแนกคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอสรุปปัจจัยที่สามารถจำแนกคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่สามารถจำแนกคุณภาพการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ผู้วิจัย	พ.ศ. ที่ วิจัย	กลุ่มตัวอย่าง
1. ปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	1. ปัจจัยด้านผู้เรียน 2. ปัจจัยด้านตัวครู 3. ปัจจัยด้านผู้บริหารโรงเรียน 4. ปัจจัยด้านกระบวนการสนับสนุน	วิญญู เมืองนาคำ	2546	ข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา 1 จังหวัดหนองบัวลำภู
2. คุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	1. ด้านความเป็นผู้ใฝ่รู้ 2. ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ 3. ด้านเจตคติต่อวิชาชีพครู 4. ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 5. ด้านมนุษยสัมพันธ์ 6. ด้านการได้รับการนิเทศ	รุ่งรัตน์ กิตติขจร	2547	ครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดกำแพงเพชร

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ผู้วิจัย	พ.ศ. ที่ วิจัย	กลุ่มตัวอย่าง
3. ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจของครูอาจารย์ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	1. ระดับการศึกษา 2. ประสบการณ์ในการสอน 3. ด้านการได้รับการฝึกอบรม 4. การได้รับการนิเทศ 5. เจตคติต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	สายฝน ทับทิมเทศ	2547	ครู อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดจันทบุรี
4. ปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	1. ปัจจัยด้านผู้เรียน 2. ปัจจัยด้านครู 3. ปัจจัยด้านผู้บริหาร 4. ปัจจัยด้านการสนับสนุน	ณัฐรญา พิษณุบรรณการ ประสิทธิ์ชัย เขมแก้ว พิมพ์ชญา ธีวัง	2549	ผู้บริหารและข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษาศึกษาอำเภอเมืองลพบุรี
5. สภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	ปัจจัยด้านผู้บริหาร 1. คุณลักษณะของผู้บริหาร 2. ความรู้ความสามารถ 3. คุณธรรมจริยธรรม ปัจจัยด้านครูผู้สอน 1. คุณลักษณะของครูผู้สอน 2. ความรู้ความสามารถของครูผู้สอน 3. คุณธรรมจริยธรรมของครูผู้สอน	เกษร หนูจันทิก	2549	ข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สกลนคร เขต 1

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ผู้วิจัย	พ.ศ. ที่ วิจัย	กลุ่มตัวอย่าง
6. ปัญหาและ ความต้องการ ต่อการจัดการ เรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ	1. ด้านผู้บริหาร 2. ด้านครูสอน 3. ด้านผู้เรียน 4. ด้านสื่อวัตกรรม และเทคโนโลยี	สายทอง สวงโท	2550	ครูผู้สอน สังกัด สำนักงานคณะ กรรมการการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
7. พฤติกรรม การจัดการ เรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ	1. สัมพันธภาพ ระหว่างครูกับนักเรียน 2. แรงจูงใจในการ ปฏิบัติงาน	สุรัช จันทรส่อง	2551	ครูที่สอนใน โรงเรียน ไม่เกิน ช่วงชั้นที่ 3 (สพข.เดิม)
8. สถานภาพ ของผู้ตอบ แบบสอบถาม	1. ความคิดเห็นของ ข้าราชการครูเกี่ยวกับ การบริหารจัดการ เรียนการสอน	ปิยวรรณ เพชรภา	2551	ข้าราชการครูใน โรงเรียนสังกัด สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา ขอนแก่น เขต 4

จากตารางที่ 1 แสดงปัจจัยที่สามารถจำแนกคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่สามารถจำแนกคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีทั้งหมด 6 ปัจจัย ได้แก่ ด้านความเป็นผู้ใฝ่รู้ ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ด้านเจตคติต่อวิชาชีพครู ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและด้านการได้รับการนิเทศโดยมีรายละเอียดของแต่ละปัจจัยดังนี้

1. ด้านความเป็นผู้ใฝ่รู้

ความหมายของการใฝ่รู้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543 : 16-17) กล่าวว่า ครูควรมาจากคนที่เก่งที่สุดในสังคม ครูควรเป็นผู้ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ

สุทธิพร คล้ายเมืองปัก (2543 : 26-29) กล่าวถึง การปรับเปลี่ยนบทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่า ครูต้องพัฒนาตนเอง (Self Development) เพื่อให้มีวิสัยทัศน์ (Vision) ทางการศึกษาที่กว้างไกล ไม่ว่าจะ เป็นด้วยการอ่านเพื่อการศึกษา เข้าร่วมประชุมสัมมนา อบรมสัมมนา หรือพูดคุยสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมงาน แล้วนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนของตน

จันทรา พรหมมี (2544 : 4) กล่าวว่าพฤติกรรมกรใฝ่รู้ของครู หมายถึง พฤติกรรมที่มีลักษณะของการเป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียร และกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ โดยการพยายามชวนช่วยหาความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่น ติดตามข้อมูลข่าวสาร และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งด้านวิชาการละสังคมอย่างสม่ำเสมอ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

ปรีชา สุคนธมาน และคนอื่น ๆ (2545 : 2-11) กล่าวถึง การศึกษาเพื่อพัฒนาคนไว้ว่า ครูต้องเป็นผู้รู้ผู้มากด้วยกลยุทธ์และเทคนิควิธีการ โดยกล่าวถึงขั้นตอนการสอนประการหนึ่งว่าครูต้องเพียรหาความรู้เพิ่มเติม เนื่องจากสภาพปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเรียนการสอนเพราะผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น จากความพร้อมที่สร้างความเชื่อมั่น ความมั่นใจให้กับครูผู้สอนเพื่อก้าวเข้าสู่การสอนด้วยความมั่นใจและเชื่อมั่นในตนเองแต่สิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้ก็คือ การหาความรู้มาพัฒนาตนเอง เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ที่แปรเปลี่ยนไป ครูที่ดีต้องยอมรับสภาพความเป็นจริงในตนเองที่ว่า เราไม่สามารถมีความชำนาญในข้อมูลต่าง ๆ ได้ทุก ๆ เรื่อง แต่เราสามารถแสวงหาความรู้ในแหล่งการเรียนรู้ได้ทุก ๆ เรื่อง เพื่อให้ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ ครูสมัยใหม่ต้องฝึกและเพิ่มเติมในสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแห่งยุคเทคโนโลยีสมัยใหม่ ครูต้องเข้ารับการอบรมสัมมนา ประชุมศึกษาคือ การที่เราศึกษาเพิ่มขึ้นเพียงวันละน้อยนิด นานไปก็มากด้วยความรู้และประสบการณ์

จากแนวคิดของนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน สรุปได้ว่า ความเป็นผู้ใฝ่รู้ หมายถึง คุณลักษณะของครูที่ศึกษาค้นคว้า พยายามแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มีความรอบรู้ มีความทันต่อการปรับเปลี่ยนของยุคสมัยและก้าวทันเทคโนโลยี และนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์หรือดัดแปลงให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้

อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าจะส่งผลต่อคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ความสำคัญของพฤติกรรมการใฝ่รู้

ตามความมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กล่าวไว้ว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (มาตรา 7) โดยมีแนวการจัดการศึกษา ที่ต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (มาตรา 24 (3))

ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทในการเสริมสร้างและพัฒนาผู้เรียน ทั้งในด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม ดังนั้น นอกจากครูจะต้องมีความรู้ความสามารถในวิชาชีพแล้ว ยังต้องมีความศรัทธาในวิชาชีพครู มีความรัก ความหวังดี มีน้ำใจ มีความเมตตา กรุณา เป็นที่พึ่ง และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ตลอดจนพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งกำหนดไว้เป็นเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูในมาตรฐานที่ 11 แสวงหาและให้ข้อมูลข่าวสารตามข่าวสารในการพัฒนา หมายถึง การค้นหา สังเกต จดจำ และรวบรวมข้อมูลข่าวสารตามสถานการณ์ของสังคมทุกด้าน โดยเฉพาะสารสนเทศเกี่ยวกับวิชาชีพครู สามารถวิเคราะห์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล และใช้ข้อมูลประกอบการแก้ปัญหา พัฒนาการตนเอง พัฒนางาน และพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2539 : 97) ซึ่งบทบาทและหน้าที่ที่กล่าวมานี้ ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการประกอบวิชาชีพครู หากแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ในการประกอบวิชาชีพครูนี้ ได้รับการปลูกฝังให้มีในนักศึกษาคู ก็จะเป็นการทำให้การผลิตครูออกมามีคุณภาพ กล่าวคือ จะได้นักศึกษาคูที่สำเร็จการศึกษาออกมาเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นครูที่ดีในอนาคต

ลักษณะของบุคคลที่มีพฤติกรรมการใฝ่รู้

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2533 : 6 - 15) ได้สรุปคุณลักษณะที่เป็นพฤติกรรมบ่งชี้ผู้ที่ใฝ่รู้ไว้ดังนี้

1. เป็นคนช่างสังเกต
2. เป็นคนช่างคิดช่างสงสัย
3. เป็นคนมีเหตุผล
4. เป็นคนที่มีความทะเยอทะยาน มีความอดทน
5. เป็นคนที่มีความริเริ่ม

6. เป็นคนทำงานอย่างเป็นระบบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 37) ให้คุณลักษณะของผู้ใฝ่รู้

ไว้ดังนี้

1. มีนิสัยรักการอ่าน
2. มีความกระตือรือร้น
3. กล้าแสดงความคิดเห็น
4. ศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง
5. ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

สุภาพร มากแจ้ง (2544 : 7 - 14) กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้ใฝ่รู้ตามแนวพระราชจริยวัตรและพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังนี้

1. มีความอยากรู้
2. มีความตั้งใจจริงมุ่งมั่นที่จะรู้
3. มีความรักเรียน
4. มีเหตุผล
5. มีความคิดริเริ่ม
6. การฝึกฝนค้นคว้า
7. รักการอ่าน
8. มีความขยันหมั่นเพียร

จากการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ใฝ่รู้ตามแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านสรุปได้ว่า คุณลักษณะของผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน จะแสดงออกมาในรูปแบบของพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งพฤติกรรมนั้นจะส่งผลต่อการเรียนรู้ในตนเอง เช่น การมีคุณธรรมจริยธรรม การมีความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก การสามารถปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง การประเมินผลด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกความเป็นไทย

เครื่องมือวัดความใฝ่รู้

เนื่องจากการเป็นผู้ใฝ่รู้เป็นลักษณะทางจิตพิสัยที่อยู่ในตัวของบุคคล ดังนั้นการวัดหรือการตรวจสอบจำเป็นต้องใช้เครื่องมือที่เชื่อถือได้ ซึ่งเครื่องมือนี้มีหลายชนิดและได้มีผู้กล่าวไว้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

ณัฐภรณ์ หลาวทอง (2546 : 199-201) ได้แบ่งวิธีในการวัดจิตพิสัยเป็น 5 วิธี คือ

1. การรายงานตนเอง (Self-report) เป็นการให้ผู้รับการทดสอบแสดงความรู้สึกรู้สึกของตนเองออกมาจากสิ่งที่ได้สัมผัส ซึ่งสิ่งนี้อาจเป็นข้อความหรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดย